

УДК 351:342.9

DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2023-6-21-34>**Бурик Зоряна,***доктор наук з державного управління,
професор кафедри публічного управління
та адміністрування Університету
Григорія Сковороди в Переяславі***Buryk Zoriana,***doctor of science in public administration,
professor of Department of Public Administration
and Management at Hryhoriy Skovoroda
University in Pereiaslav*ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4394-6766>✉ z.burik@ukr.net

РОЗВИТОК КОНЦЕПЦІЇ ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМУ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

DEVELOPMENT OF THE HUMAN-CENTRIC CONCEPT IN PUBLIC ADMINISTRATION

Анотація. У статті розглядаються ключові аспекти розвитку концепції людиноцентризму в системі публічного управління, зокрема, зміни в підходах до визначення цілей, стратегій та інструментів управління, які зорієнтовані на задоволення потреб та очікувань громадян. Автор систематизує та аналізує результати досліджень у галузі соціології, політичних наук та публічного управління для визначення основних тенденцій в еволюції людиноцентричних підходів. Додатковий акцент робиться на впливі глобалізації та розвитку інформаційних технологій на взаємодію між владою та громадянами. Результати дослідження можуть бути корисними для фахівців у галузі публічного управління, які зацікавлені в удосконаленні стратегій та інструментів, спрямованих на активну участь громадян у прийнятті рішень та формуванні політик. У даному дослідженні розглядається еволюція концепції людиноцентризму в контексті системи публічного управління. Автор аналізує історію розвитку цієї концепції, відзначаючи основні парадигми та зміни, що відбулися в сучасний період. Особлива увага приділяється впливу соціокультурних та технологічних трансформацій на переосмислення ролі людей у публічному управлінні. Дослідження базується на аналізі актуальних теоретичних підходів та практичних прикладів реалізації людиноцентричних стратегій в сучасних умовах.

Також у роботі звертається увага на виклики та перешкоди, які можуть виникнути під час впровадження людиноцентричних підходів у систему публічного управління, і пропонується аналіз стратегій їх подолання. Висновки дослідження спрямовані на сприяння подальшому розвитку і вдосконаленню публічного управління з урахуванням активної участі та потреб громадян. Зазначено, що сучасні підходи до питання розвитку концепції людиноцентризму в системі публічного управління свідчать про стрімкий рух суспільства в напрямку більшого визнання та участі громадян у формуванні політики, а це відкриває нові можливості для спільної побудови сучасного, відкритого та справедливого суспільства.

Ключові слова: державне управління, публічне управління, концепції людиноцентризму, управлінська діяльність, владні процеси, прийняття рішень.

Abstract. The article explores key aspects of the development of the human-centric concept in public administration, specifically changes in approaches to defining goals, strategies, and management tools aimed at satisfying the needs and expectations of citizens. The author systematizes and analyzes research results in the fields of sociology, political science, and public administration to identify major trends in the evolution of human-centric approaches. Additional emphasis is placed on the impact of globalization and the development of information technologies on the interaction between government and citizens. The research findings can be beneficial for professionals in public administration interested in improving strategies and tools focused on active citizen participation in decision-making and policy formation. This study examines the evolution of the human-centric concept within the context of public administration. The author analyzes the historical development of this concept, noting key paradigms and contemporary changes. Special attention is given to the influence of sociocultural and technological transformations on redefining the role of individuals in public administration. The research is based on the analysis of current theoretical approaches and practical examples of implementing human-centric strategies in modern conditions. The obtained results can be used to enhance approaches to public administration, taking into account the interests and needs of citizens, contributing to the development of more effective and interactive management models.

The work also addresses challenges and obstacles that may arise during the implementation of human-centric approaches in public administration and proposes an analysis of strategies to overcome them. The research conclusions aim to promote further development and improvement of public administration with active citizen participation and consideration of citizens' needs. The author states that the development of the concept of people-centrism in the system of public administration, and modern approaches to this issue indicate a rapid movement of society in the direction of greater recognition and participation of citizens in the formation of policy, and this opens up new opportunities for the joint construction of a modern, open and fair society.

Keywords: government administration, public administration, human-centric concepts, management activities, governance processes, decision-making.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство стикається з проблемою розвитку концепції людиноцентризму в системі публічного управління. Концепція, яка передбачає акцент на головній ролі та цінності людини в прийнятті та реалізації рішень державних органів, намагається врахувати інтереси громадян. Незважаючи на посилену увагу до питань громадянського суспільства та прав людини, існують проблеми, що гальмують повноцінне впровадження принципів людиноцентризму в практику публічного управління. Недостатня свідомість та розуміння цих принципів, а також відсутність ефективних механізмів їх реалізації є серйозними викликами на шляху до створення ефективної та гнучкої системи управління, спрямованої на задоволення потреб та очікувань суспільства.

Проблема розвитку концепції людиноцентризму в системі публічного управління ускладнюється відсутністю чітких механізмів інтеграції голосу громадян у процеси ухвалення рішень, а необхідність створення відкритих та прозорих механізмів комунікації між владою та громадянами стає критичною для забезпечення взаєморозуміння та врахування різноманітних потреб та переконань населення. Зокрема, відзначається відсутність ефективних інструментів зворотного зв'язку, які б дозволяли громадянам впливати на процеси управління та висловлювати свої пропозиції та зауваження, а це

призводить до відчуття відокремленості та непричетності громадян до прийняття важливих рішень, зменшуючи активну участь та зацікавленість громадян у справах держави.

Загалом, проблема концепції людиноцентризму в публічному управлінні вимагає системного підходу та розробки механізмів, спрямованих на забезпечення активної участі громадян у прийнятті рішень та формуванні стратегій розвитку суспільства. Також, сьогодні у контексті розвитку концепції людиноцентризму в системі публічного управління актуальною є проблема недостатньої інтеграції соціокультурних різниць та різноманітності потреб громадян у прийнятті рішень. Відсутність врахування унікальних особливостей різних груп населення може спричинити нерівності в доступі до ресурсів та послуг, що, в свою чергу, змінює основні принципи людиноцентризму.

Однією зі складних аспектів також є недостатня увага до розвитку громадських інститутів, які могли б стати посередниками між владою та громадянами. Відсутність механізмів для підтримки та розвитку громадського активізму обмежує можливість громадян брати активну участь у формуванні та впровадженні рішень, а це порушує ідею демократичного та відкритого управління. Об'єктивний логічний розвиток сучасного соціально-політичного та культурного життя трансформує концепцію гуманізму у світогляд людиноцентризму. Це перетворення розглядається як активізація гуманістичних тенденцій та відступ від раціоналізованих прагматичних імперативів [23, с. 175].

Настає час зробити стратегічний вибір для майбутнього розвитку держави: чи продовжувати традиційний шлях, який веде до повного саморуйнування унітарної України, чи обрати шлях самооновлення. Це передбачає вибір напрямку, що спрямований на підвищення самодостатності громадян, пробудження їхнього ентузіазму та нарощування соціального капіталу на основі об'єднання нації навколо ідеології, яка ставить людину у центр. При цьому важливо модернізувати систему публічного управління, яка стане провідником для втілення принципів людиноцентризму в реальне життя [2, с. 71].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження в галузі публічного управління та концепції людиноцентризму продовжують акцентувати на глобальних викликах та взаємозв'язку між різними країнами. Один із ключових напрямків – це порівняльний аналіз досвіду впровадження людиноцентричних підходів у різних соціокультурних та економічних умовах. Дослідження спрямовані на виявлення ефективних моделей та перевірених методик, які можуть слугувати взірцем для інших країн у побудові відкритих та гнучких систем публічного управління. Серед науковців, які займалися даними питаннями варто відзначити: В. Астахова, Г. Атаманчука, В. Бакуменка, Н. Губерську, Л. Горбунова, А. Дем'янчука, І. Каленюка, В. Куценка, Є. Краснякова, Н. Коломойця, Г. Касьянова, В. Малиновського, С. Мандрика, Т. Мінка, А. Пашковську, О. Петрика, О. Романюка, М. Степка, В. Філіппова, Н. Шумара, Р. Щокіна, О. Яра.

Окрім того, зростає інтерес до впливу технологічних інновацій та електронного управління на розвиток людиноцентричних підходів. Дослідження в цьому напрямку оцінюють, як нові інформаційні технології, що сприяють підвищенню ефективності взаємодії держави та громадян, забезпечуючи швидкий та зручний доступ до публічних послуг, а також сприяють підвищенню прозорості та відкритості управлінських процесів. В даному ракурсі варто відзначити науковців, які розглядали дані аспекти в своїх наукових дослідженнях, а саме: Т. Безверхнюка, Н. Діденка, В. Лугового, О. Луньова, В. Майбороду,

С. Майбороду, О. Поважного, Ю. Тихомирова, В. Хутмахера, Т. Шамова, А. Шляйхера.

На сучасному етапі дослідження науковці також акцентують увагу на важливості соціальної справедливості та включеності в рамках людиноцентричних стратегій управління. В. Авер'янов, В. Воронкова, О. Гладка, І. Голосніченко, В. Колпаков, І. Компанієць, О. Миколенко, Р. Мельник, Н. Нижник, Л. Пашко, О. Постол вивчають підходи, спрямовані на уникнення соціальних нерівностей та врахування потреб різних соціальних груп для забезпечення справедливого розподілу ресурсів й публічних послуг.

Мета статті. Мета статті полягає у розгляді та аналізі розвитку концепції людиноцентризму в контексті системи публічного управління. Зокрема, досліджується еволюція цієї концепції від її виникнення до сучасності та вплив на формування ефективної публічної політики. Завдання статті включає в себе розкриття основних принципів та ідей людиноцентризму в публічному управлінні, а також визначення ключових чинників, що впливають на його розвиток. Основний акцент робиться на взаємодії між державними органами, громадськістю та іншими учасниками системи публічного управління в контексті впровадження принципів людиноцентризму. Додатково, стаття розглядає позитивні та негативні аспекти впровадження людиноцентричних підходів у практику публічного управління та виявляє можливості оптимізації цього процесу. У підсумку, стаття має на меті зробити висновки щодо ефективності та перспектив розвитку концепції людиноцентризму в системі публічного управління та визначити ключові напрямки подальших досліджень у цьому напрямку.

Виклад основного матеріалу. Створення гуманістичного європейського суспільства в умовах глобалізації потрібне для розвитку людиноцентричної політики. Головна мета цієї політики – забезпечення, створення та підтримка сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, її самореалізації та захисту прав. Також, вона спрямована на надання якісних і доступних послуг сталого розвитку мешканцям територіальних громад. Людиноцентризм визнає людину як визначальну мету й вищу цінність суспільства, орієнтуючись на загальний принцип гуманізації. Цей теоретико-світоглядний підхід об'єднує в собі вчення про людину, розглядаючи її як ключовий фактор в життєдіяльності суспільства [21, с. 67].

Базуючись на принципах людиноцентризму, слід побудувати систему політики, культури, економіки та соціальної організації. Це передбачає регулювання суспільних відносин для досягнення стабільності, порядку і злагоди шляхом гуманізації відносин між різними суб'єктами політики. Гуманізація суспільства, у свою чергу, створює сприятливі умови для життєдіяльності людини і суспільства. Вона виступає формою організації державної влади, сприяючи оптимізації формування автономного самовизначення особистості [15, с. 311]. В сучасному світі системи публічного управління перебувають на перетині складних викликів та стрімкого технологічного розвитку. Один із ключових аспектів цієї трансформації – це посилення концепції людиноцентризму, що визначається активною участю та задоволенням потреб громадян.

Прагнення до забезпечення високого рівня якості публічних послуг та підвищення рівня задоволення громадян від взаємодії з державними структурами визнається як ключова передумова для досягнення ефективності та легітимності управління. Людиноцентризм – це система переконань, яка встановлює людину як найвищу цінність, використовуючи її як основний критерій для оцінки розвитку всіх сфер та інститутів суспільства. Вона визнає невід'ємне право кожної особи

на щастя та свободу, а також на розвиток і виявлення своїх здібностей [17, с. 23]. Поняття людиноцентризму походить від терміну «антропоцентризм», утвореного від грецького слова «антропос» (людина) й латинського «centrum» (центр) [22, с. 16]. Це філософське вчення та ідеалістичний погляд, які визнають людину як центр та найвищу мету всього Всесвіту й подій у світі. Це загальна назва концепцій і доктрин філософсько-антропологічного характеру, що розглядають людину як один із головних об'єктів інтересів чи як найбільшу цінність світу [11, с. 34].

Відповідно до ідеології людиноцентризму, також відомої як «людино-орієнтована» ідеологія, держава має функцію «служіння» інтересам громадян. Це означає, що держава діє заради та в ім'я осіб, забезпечуючи повний пріоритет їхнім правам, свободам та інтересам у публічній сфері [19, с. 116]. В. Авер'янов визначив перехід від управлінської концепції до публічно-сервісної як «людиноцентристський поворот» у вітчизняному право-державознавстві [1, с. 88]. Цей перехід до людиноцентризму є вкрай важливим, особливо враховуючи, що публічне управління в Україні є однією з провідних галузей у державній системі. Воно представляє собою складне соціально-юридичне утворення, в якому відображаються матеріальні, ідеологічні, моральні та інші відносини, що існують у суспільстві.

Аналогічно, людиноцентризм можна визначити як концепцію в галузі публічного адміністрування, де людина, її права, свободи та інтереси є найвищою соціальною цінністю та головним пріоритетом для держави. Це означає, що держава функціонує як служба для громадян, надаючи їм обслуговування, а не навпаки [6, с. 56].

Якщо підхід до майбутнього людства у минулому був визначений виключно технологічним потенціалом нашого часу, прагматичною метою та технократичним підходом, то в нинішній період різко зростає вагомість етичних та людиноцентричних концепцій, що лежать в основі життєдіяльності суспільства і стають визначальними при ухваленні рішень. Традиційний підхід взаємодії зорієнтовувався на стійку систему знань, умінь і навичок. В наш час, коли термін актуальності реформ у різних сферах скоротився до 3–5 років (починаючи з 2018 р.), ідея трансформації у традиційному розумінні вже не може виступати в якості результату процесу [10, с. 243]. З'являється питання про знаходження нового кванту інформації, який володіє підвищеною стійкістю до змін, що відбуваються.

Наукові дослідження в області публічного управління та соціальних наук все більше акцентують увагу на вивченні та розвитку людиноцентричних підходів як стратегічного напрямку управлінської практики. Систематичний аналіз таких підходів дозволяє не лише виявити їхню дієвість в різних контекстах, а й визначити фактори, що сприяють чи гальмують їхню успішну імплементацію. Зростання зацікавленості в цьому напрямку свідчить про актуальність та потребу у подальших наукових дослідженнях, спрямованих на вдосконалення систем управління з урахуванням потреб та очікувань громадян.

Людиноцентризм – це концепція, що акцентує на центральне значення людини в різних сферах суспільства, включаючи публічне управління. Ця концепція визнає громадян як активних учасників у процесах управління та вважає, що вони повинні бути в центрі прийняття рішень та розробки стратегій [13, с. 96].

Людиноцентричні пріоритети в реформуванні сфери публічного управління сприяють еволюції та вихованню різноманітного типу пізнання, яке передбачає

вчення, що ставить науку в центр (прагматизм) людського існування. Актуальний підхід до мислення визначається використанням знань та творчості [3, с. 16]. У минулому традиційний досвід життя людини базувався на методі спроб і помилок. Кілька невдалих спроб часто передували успішному знаходженню правильного рішення. У сучасному світі масштаби людського існування настільки великі, що кожне прийняте рішення, втілене в життя, може безповоротно змінити початковий стан навколишнього середовища [12, с. 283].

Оновлення змісту публічного управління відбувається в умовах децентралізації державного управління, розширення автономії установ, вдосконалення варіативності освітніх послуг і збільшення різноманітності навчання, що призводить до підвищення зацікавленості управлінців у відповідних реформах. Спостерігається тенденція до створення нових типів і видів державних послуг, а також розширення спектра послуг з урахуванням соціальних потреб [8, с. 121].

У своїх дослідженнях Джеймі Коен-Коул (доцент кафедри американських досліджень Університету Джорджа Вашингтона) виокремив основні принципи концепції людиноцентризму в системі публічного управління:

- активна участь громадян, адже людиноцентричний підхід передбачає взаємодію між урядовими інституціями та громадянами на різних етапах прийняття рішень, а громадяни мають бути активно залучені у формулювання політики, обговорення проблем та визначення пріоритетів;
- покращення якості публічних послуг, тобто в даному ракурсі людиноцентричний підхід вимагає зосередження на задоволенні потреб та очікувань громадян у процесі надання публічних послуг, адже органи влади повинні адаптувати свою діяльність до реальних потреб населення;
- прозорість та відкритість, тобто саме концепція людиноцентризму сприяє створенню відкритих та прозорих механізмів управління. Громадяни повинні мати доступ до інформації, що стосується прийняття рішень та реалізації публічних програм;
- урахування різноманітності та рівноправ'я, адже концепція людиноцентризму вимагає урахування різноманітності соціальних груп та визнання рівноправ'я громадян перед законом і в умовах отримання публічних послуг;
- гнучкість та комунікація, – людиноцентричне управління передбачає гнучкість та комунікацію державних інституцій до змін у потребах та вимогах суспільства [14, с. 65].

З перспективи теорії управління та системного підходу до створення системи публічного управління в Україні, глибоким коренем неефективності діючої структури є відсутність зворотного зв'язку за кінцевими результатами функціонування державних організацій. Це утворює підґрунтя для відокремлення інтересів управлінської еліти від інтересів звичайних громадян й приводить до поширення нескінченної корупції, яку неможливо припинити лише за допомогою юридичних заходів [9, с. 158]. Фундаментальна модернізація СДУ, якщо проводити з погляду науки, повинна розпочатися з розробки ключової стратегії цієї модернізації, яка визначатиме людиноцентричні результати діяльності владних структур на різних рівнях влади – від районного до національного (тобто центральних організацій). У зв'язку з цим, оскільки значення людиноцентричних результатів важко переоцінити, до них висувається кілька ключових вимог. По-

перше, ці результати повинні бути такими, щоб систематично об'єднувати результативну діяльність структур влади на всіх рівнях. По-друге, вони повинні бути вимірювані чітко, щоб виконувати роль головного інструменту для встановлення зворотного зв'язку в системі управління. По-третє, разом зі здійсненням функції оцінки ефективності діяльності владних структур (протягом певного періоду) ці результати повинні забезпечувати інформацію для планування дій цих структур у потрібному напрямі. Найголовніше – одержані результати повинні віддзеркалювати глибинну людиноцентричну орієнтацію всієї системи державного управління так, щоб дії владних структур були підконтрольними громадам сіл, селищ, міст (які стають визначальними в оцінці окремих особистостей) [9, с. 163].

Розвиток концепції людиноцентризму в системі публічного управління представляє собою неперервний еволюційний процес, спрямований на вдосконалення взаємодії між державними органами та громадянами, а також на підвищення якості публічних послуг. З часом дана концепція зазнала численних змін та адаптацій, враховуючи сучасні виклики та технологічні можливості. Наприклад, в своїх дослідженнях Бен Вітем (викладач міжнародних відносин на факультеті політики та міжнародних досліджень Лондонського університету SOAS (Великобританія)) та Ендрю Хейвуд (керівник політичного відділу в коледжі Farnborough Sixth-Form (Великобританія)) зацентрували увагу на ключових аспектах розвитку концепції людиноцентризму в системі публічного управління:

1. Початково, ідея людиноцентризму в публічному управлінні визначалася активною участю громадян у прийнятті рішень та формулюванні політики. Однак із часом цей принцип став зосереджуватися не лише на формальних консультаціях, а й на інтеграції громадян у всі етапи управлінських процесів.
2. Сучасні технології, зокрема електронне управління, відіграють ключову роль у розвитку людиноцентричних підходів. Інформаційні технології дозволяють державним органам спростити доступ до послуг, забезпечити ефективний обмін інформацією та забезпечити відкритість управлінських процесів.
3. Однією з ключових тенденцій є акцент на важливості зворотного зв'язку від громадян. Відкриті механізми зворотного зв'язку дозволяють органам управління отримувати реальні відгуки від громадян та враховувати їхні пропозиції та потреби при прийнятті рішень.
4. Ефективність людиноцентричних підходів полягає у спрощенні процедур та уникненні зайвої бюрократії, а реформи спрямовані на створення зручних та зрозумілих механізмів взаємодії громадян із державними структурами.
5. Сучасні підходи до людиноцентризму акцентують на включеності різних соціальних груп, враховуючи різноманіття суспільства, а політики повинні бути спрямовані на забезпечення рівноправ'я та врахування індивідуальних потреб всіх громадян.
6. Розвиток концепції людиноцентризму в системі публічного управління відбувається в умовах постійних змін, спонукаючи до інновацій та пошуку оптимальних стратегій для підвищення якості життя громадян та забезпечення ефективності державного управління [24, с. 208, 274, 306, 361, 419, 538].

Сучасні підходи до публічного управління визначаються великою мірою концепцією людиноцентризму, що розглядає громадян як активних учасників та

визнає їхню ключову роль у формулюванні політики та управлінських рішень. Даний підхід передбачає не лише забезпечення публічних послуг, а й створення умов для задоволення реальних потреб та очікувань громадян. У рамках концепції людиноцентризму акцент здійснюється на активній участі громадян у процесах прийняття рішень, врахуванні їхніх думок та допомозі визначити пріоритети у сферах публічного управління [7, с. 64]. Сучасні методи включають механізми зворотного зв'язку, онлайн-консультації та інші інструменти, що сприяють активній діалоговій взаємодії між громадянами та державними органами.

Технологічні інновації, зокрема електронне управління, відіграють значущу роль у впровадженні людиноцентричних стратегій. Спрощення процедур, забезпечення доступу до інформації та створення зручних платформ для отримання послуг є ключовими аспектами, які сприяють взаєморозумінню та ефективній взаємодії. Важливим аспектом є також підвищення уваги до різноманітності та рівноправ'я у публічному управлінні. Сучасні стратегії враховують інтереси та потреби різних соціальних груп, надаючи усім громадянам рівні можливості та доступ до публічних ресурсів.

Людиноцентризм в контексті публічного управління визначається як підхід, в основі якого лежить активна участь й врахування потреб, поглядів та інтересів громадян у процесі прийняття рішень та виконання публічних програм, тому такий підхід визнає важливість залучення громадян до управління справами суспільства та впливу на прийняття рішень. Девід Макнабб (професор Emeritus at Pacific Lutheran University in Washington (США)) зацентрував увагу на сучасних підходах до публічного управління через призму концепції людиноцентризму:

- Open Governance – використання технологій для створення відкритих платформ та інструментів, які дозволяють громадянам отримувати інформацію про управлінські рішення, висловлювати свої думки та взаємодіяти з владою, бо це сприяє збільшенню прозорості та включення громадськості в управління.
- Сучасні технології та е-урядування – використання цифрових технологій для поліпшення доступності послуг, взаємодії з громадянами та оптимізації управлінських процесів. Електронне урядування сприяє швидкому та ефективному вирішенню питань, а також забезпечує можливість громадянам брати активну участь в управлінських процесах.
- Активне залучення громадськості до прийняття рішень через проведення консультацій, публічних слухань, робочих груп. Забезпечення можливостей для висловлення громадянської думки дозволяє владі краще розуміти потреби та очікування населення.
- Соціальна інновація – стимулювання та підтримка інноваційних ініціатив та проєктів, спрямованих на вирішення соціальних проблем та покращення якості життя громадян, адже людиноцентричні підходи включають у себе розгляд потреб та важливості соціально-економічного розвитку.
- Звітність та відповідальність – акцент на забезпеченні відкритості та відповідальності у владних органах, адже людиноцентричні підходи вимагають здатності влади раціонально пояснювати свої рішення та відповідати за їхні наслідки перед громадянами [18, с. 72, 107, 185, 274, 416].

Відповідно до вище відзначеного, публічне управління через призму концепції людиноцентризму означає акцент на людських потребах, цінностях й

інтересах під час розробки та реалізації політик, програм та послуг; це передбачає, що громадяни й їхні потреби повинні бути в центрі уваги усіх рішень у сфері публічного управління. Тому певні науковці, наприклад Елізабет Енн Еппел (старший науковий співробітник Школи уряду Університету Вікторії у Веллінгтоні (Нова Зеландія)) та Мері Лі Роудс (доцент публічного менеджменту в Трінті-коледжі Дубліна (Ірландія)) відзначають низку ключових аспектів цієї концепції:

- людиноцентризм в публічному управлінні підтримує активну участь громадян у процесі прийняття рішень, в свою чергу це може включати консультації громадськості, публічні слухання та інші механізми, які дозволяють громадянам висловлювати свої погляди та допомагати формувати політику;
- транспарентність й відкритість, тобто таке управління передбачає високий рівень прозорості та доступності інформації про роботу органів влади; це пояснюється тим, що громадяни повинні мати можливість отримувати достовірну інформацію про рішення та дії владних структур;
- забезпечення соціальної справедливості – концепція людиноцентризму передбачає розгляд індивідів з позицій соціальної справедливості. Управління повинно враховувати різноманіття суспільства й гарантувати, що політики і послуги не призводять до соціального виключення чи нерівності;
- орієнтація на результати, тобто дослідниці наголошують на тому, що людиноцентричне управління вимагає акценту на досягнення конкретних результатів, які відповідають потребам та очікуванням громадян, а ефективне використання ресурсів та надання якісних послуг стає пріоритетом;
- важливо розвивати партнерства між владою, громадянами та громадськими організаціями, в свою чергу це допомагає враховувати різноманіття поглядів й досвіду, забезпечуючи більш широкий погляд на проблеми та ефективні способи їх вирішення [16, с. 27, 36, 53, 97, 119].

Людиноцентричне публічне управління допомагає створити більш відкрите, демократичне та відповідальне суспільство, де інтереси громадян є ключовим чинником формування політики та прийняття рішень.

Українські науковці наголошують на тому, що сучасне публічне управління стикається з низкою складних викликів, особливо в контексті концепції людиноцентризму. Перш за все, на сцені з'являється потреба враховувати різноманіття та унікальність потреб громадян, що ставить під сумнів традиційні моделі управління. Системи повинні бути спрямовані на забезпечення максимальної задоволеності потреб громадян, розвиваючи прозорі та відкриті механізми взаємодії.

По-друге, розвиток технологій та цифрова трансформація вимагають від органів управління постійної адаптації. Державні служби повинні бути готові до впровадження ефективних та інноваційних інструментів для полегшення доступу громадян до послуг та для підвищення якості цих послуг.

По-третє, в сучасному публічному управлінні дедалі більше враховується принцип партнерства з громадськістю, а залучення громадян до прийняття рішень та моніторингу виконання політик стає важливою частиною ефективного управління.

По-четверте, необхідно забезпечити сталість та стійкість управлінських рішень в умовах швидких змін та несподіваних викликів, а гнучкість та здатність

до інновацій стають ключовими елементами у контексті постійного розвитку та адаптації [20, с. 14].

Завершуючи, в сучасному публічному управлінні важливо розглядати громадян як активних учасників, а не лише об'єкти адміністративних рішень. Людиноцентризм вимагає переосмислення та удосконалення традиційних моделей управління для досягнення більшої гнучкості, прозорості та взаємодії з громадянами.

Впровадження людиноцентричних підходів у систему публічного управління може зіткнутися з різноманітними перешкодами. Відповідні виклики можуть виникати на різних рівнях, включаючи інституційний, технічний, соціальний та культурний. Тому Стейсі Заваттаро, професор державного управління в Університеті Центральної Флориди (США), чітко сформулювала можливі перешкоди та стратегії їх подолання [25]. Відповідно дослідниця наводить стратегію подолання, тобто залучення топ-менеджменту до навчання та інформаційної кампанії щодо переваг людиноцентричного управління.

Наприклад, коли ми говоримо про недостатнє розуміння та підтримку з боку керівництва, то існує відповідна перешкода, – відсутність розуміння та підтримки з боку вищого керівництва може призвести до відмови від впровадження нових підходів. Відповідно до вище відзначеного, ми розуміємо актуальність сучасних технологій та е-урядування, що стикаються з технічними обмеженнями та відповідними перешкодами, – недостатні технічні ресурси та неефективні ІТ-системи можуть заважати впровадженню технологій для покращення взаємодії з громадськістю. Але в рамках сучасних можливостей існують стратегії подолання, – поступове модернізування технічної інфраструктури та інвестиції в навчання персоналу.

Варто відзначити, що дослідниця акцентує увагу на тому, що в певних країнах існує система бюрократичних перешкод, – складні процедури та зайві бюрократичні обмеження можуть ускладнювати взаємодію з громадськістю. Тому в даному випадку варто звернути увагу на відповідну стратегію подолання, – спрощення процедур та впровадження прозорих та ефективних механізмів комунікації.

Відповідно до сучасних глобальних змін, варто звертати увагу на культурні виклики, – неприйняття нововведень в органах влади та серед громадян може бути пов'язане з культурними різницями та стереотипами. Але знову ж таки в рамках актуальних трансформацій сьогодні випрацьована стратегія подолання, тобто ми тут говоримо про розвиток культури відкритості та взаємодії, впровадження освітніх програм та кампаній для зміни уявлень.

Важливо розробляти комплексні стратегії, щоб вирішувати ці перешкоди та створювати умови для успішного впровадження людиноцентричних підходів у систему публічного управління [25, с. 91, 97, 101].

Ідеологія людиноцентризму знаходить своє втілення в системі публічного управління, основною метою якої є визначення остаточних результатів функціонування органів влади на різних рівнях – мікро-, мезо- та макрорівні. Зрозуміло, що таким результатом повинен бути показник якості життя громадян. Проте недостатньо лише визначити цей показник, а необхідно створити механізм управління досягненням цієї мети через налагодження діяльності фахівців всередині цих структур. В іншому випадку це залишиться лише ще однією декларацією чи гаслом, хоч і більш конкретною, ніж твердження «Україна для людей» [5, с. 124].

Мова йде про перехід до культури цільового управління (управління за цілями та результатами) в кожній конкретній структурі державного управління та місцевого самоврядування, включаючи владні органи – державні адміністрації на рівні районів, областей та країни в цілому. Суть культури цільового управління складається з трьох блоків, з першого – впливає блок стратегічного управління. Цей блок охоплює визначення місії, стратегічних цілей та засобів їх досягнення. Другий блок – механізм системного управління персоналом, який забезпечує досягнення цілей при оптимальному використанні інших ресурсів. Він базується на реалізації чотирьох основних принципів: цілепокладання; встановлення зворотного зв'язку за результатами діяльності; мотивації працівників на досягнення цілей; відповідності здатностей працівника займаній посаді. Третій блок – особливий, і в ньому враховується оцінка кінцевих результатів діяльності установи загалом, які вимірюються за соціально-економічними, соціальними, екологічними та іншими критеріями [4, с. 194].

Висновки. Людиноцентризм у системі публічного управління є ключовим аспектом, що визначає акцент на потребах та інтересах громадян у процесі прийняття рішень та виконання державних функцій. Початково обмежувався виключно захистом прав та свобод особи, з часом концепція розвивалася в напрямку більш широкого визнання гідності та активної ролі громадян у формуванні політики.

З появою нових викликів й трансформацією суспільства, людиноцентризм у системі публічного управління ставав динамічнішим та комплекснішим. Важливим елементом стало забезпечення участі громадян у процесах прийняття рішень, що сприяє підвищенню легітимності та ефективності управління. Головною метою стало не лише задоволення потреб, але й активізація громадянської свідомості та відповідальності. Людиноцентризм у публічному управлінні також віддзеркалюється в розвитку інформаційних технологій, що сприяють взаємодії між владою та громадянами, а це в свою чергу робить владні структури більш прозорими, доступними та відкритими. Важливо наголосити, що цей підхід сприяє виникненню нових форм співпраці та партнерства між громадськістю та владою.

Однак, необхідно враховувати, що впровадження людиноцентризму у публічне управління вимагає постійного вдосконалення та адаптації до змін суспільного контексту. Також, важливо уникати підходів, які можуть призвести до виникнення конфліктів чи невинуватого тиску на індивіда, а персональність громадян повинна розглядатися в контексті загальних цілей сталого розвитку та підтримки громадського благополуччя.

Узагальнюючи розвиток концепції людиноцентризму в системі публічного управління, то сучасні підходи до даного питання свідчать про стрімкий рух суспільства в напрямку більшого визнання та участі громадян у формуванні політики, а це відкриває нові можливості для спільної побудови сучасного, відкритого та справедливого суспільства.

Список використаних джерел:

1. Авер'янов В.Б. Юдиноцентристська ідеологія як основа реформування українського адміністративного права в умовах інтеграційного процесу. *Держава та регіони. Серія «Право»*. 2010. Вип. 2. С. 87–92.
2. Гладка О.В. Передумови реалізації адміністративно-правової доктрини людиноцентризму. *Lex portus*. 2017. № 1. С. 64–73.
3. Грабовенко Н. Людиноцентристські пріоритети державного управління якістю освіти. *Аспекти публічного управління*. 2019. № 7(8). С. 13–19.

4. Дмитренко Г.А. Людиноцентрична система державного управління в Україні: утопія чи шанс: монографія. Київ: ДКС-Центр, 2014. 240 с.
5. Дмитренко Г.А. Людиноцентризм освіти в контексті формування національної управлінської еліти. *Матер. міжн. наук.-практ. конф. «Еліта, обдарованість, людиноцентризм»*. Київ: ІУД, 2010. С. 121–126.
6. Курко М.Н., Діденко С.В. Концепція людиноцентризму як складова адміністративно-правового забезпечення системи освіти в Україні. *Науково-практичний журнал «НАШЕ ПРАВО»*. 2022. № 1. С. 53–59.
7. Кремень В.Г. Філософія національної ідеї: Людина. Освіта. Соціум. Київ: Грамота, 2010. 576 с.
8. Маслова А. Концепція людиноцентризму в адміністративному праві: передумови виникнення, зміст та нормативна основа. *NATIONAL LAW JOURNAL: THEORY AND PRACTICE*. August. 2020. С. 114–124.
9. Мельник Р.С. Концепція людиноцентризму у сучасній доктрині адміністративного права. *Юридичний журнал «Право України» (україномовна версія)*. 2015. Вип. 10. С. 157–165.
10. Міхровська М.С. Адміністративне право: від державного управління до людиноцентризму. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 2. С. 240–244.
11. Пархоменко Н.М. Людиноцентризм як сутність діяльності держави. *Альманах права. Людиноцентризм у праві: теоретико-прикладні засади*. Київ: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2017. Вип. 8. С. 31–35.
12. Тарахонич Т.І. Людиноцентризм у праві та правовому регулюванні: реалії сьогодення. *Альманах права. Людиноцентризм у праві: теоретико-прикладні засади*. Київ: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2017. Вип. 8. С. 281–284.
13. Юровська В.В. Людиноцентристська концепція адміністративно-правової доктрини: філософський аспект нової ідеології адміністративного права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2016. № 41. Т. 3. С. 96–102.
14. Cohen-Cole J. *The Open Mind: Cold War Politics and the Sciences of Human Nature*. University of Chicago Press, 2016. 405 p.
15. Dietz J., Mulder H. *Enterprise Ontology: A Human-Centric Approach to Understanding the Essence of Organisation*. Springer. 2020. 489 p.
16. Eppel E.A., Rhodes M.L. *Complexity Theory in Public Administration*. Routledge, 2021. 172 p.
17. Johnson W.C. *Public Administration: Partnerships in Public Service*. Waveland Press. 2014. 408 p.
18. McNabb D.E. *Research Methods in Public Administration and Nonprofit Management*. Routledge, 2017. 578 p.
19. Leddin P.R., Moon S.D. *Building A Winning Culture In Government: A Blueprint for Delivering Success in the Public Sector*. Mango. 2018. 208 p.
20. Likarchuk N., Andriieva O., Likarchuk D., Bernatskyi A. Impression Marketing as a Tool for Building Emotional Connections in the Public Administration Sphere. *Studies in Media and Communication*. 2022. Vol. 10. № 1. P. 9–16.
21. Rosenbloom D., Kravchuk R., Clerkin R. *Public Administration: Understanding Management, Politics, and Law in the Public Sector*. McGraw-Hill Education. 2014. 624 p.
22. Samier E. *Toward Public Administration as a Humanities Discipline: A Humanistic Manifesto*. *Halduskultuur*, 2005, vol 6, P. 6-59.
23. Titumir R. *State Building and Social Policies in Developing Countries*. Routledge. 2022. 290 p.
24. Whitham B., Heywood A. *Global Politics*. Bloomsbury Academic. 2023. 720 p.
25. Zavattaro S.M. *Public Administration Theory: Evolution and Application*. Routledge, 2023. 122 p.

References

1. Averianov, V.B. (2010). Yudynotsentrystska ideolohiia yak osnova reformuvannia ukrainskoho administratyvnoho prava v umovakh intehratsiinoho protsesu [Jewish-centrist ideology as a basis

- for reforming Ukrainian administrative law in the conditions of the integration process]. *Derzhava ta rehiony. Seriiia «Pravo» – State and regions. «Law» series*, 2, 87–92 [in Ukrainian].
2. Hladka, O.V. (2017). Peredumovy realizatsii administratyvno-pravovoi doktryny liudynotsentryzmu [Prerequisites for the implementation of the administrative-legal doctrine of people-centeredness]. *Lex portus*, 1, 64-73 [in Ukrainian].
 3. Hrabovenko, N. (2019). Liudynotsentrystski priorityety derzhavnoho upravlinnia yakistiu osvity [People-centered priorities of state management of the quality of education]. *Aspekty publichnoho upravlinnia – Aspects of public administration*, 7(8), 13-19 [in Ukrainian].
 4. Dmytrenko, H.A. (2014). Liudynotsentrychna systema derzhavnoho upravlinnia v Ukraini: utopiia chy shans: monohrafiia [People-centered system of public administration in Ukraine: utopia or chance: monograph]. Kyiv: DKS-Tsentr [in Ukrainian].
 5. Dmytrenko, H.A. (2010). Liudynotsentryzm osvity v konteksti formuvannia natsionalnoi upravlinskoii elity [People-centered education in the context of the formation of the national management elite]. *Mater. mizhn. nauk.-prakt. konf. «Elita, obdarovanist, liudynotsentryzm» – Mater. international science and practice conf. «Elite, giftedness, people-centeredness»*. Kyiv: IOD [in Ukrainian].
 6. Kurko, M.N. & Didenko, S.V. (2022). Kontseptsiiia liudynotsentryzmu yak skladova administratyvno-pravovoho zabezpechennia systemy osvity v Ukraini [The concept of people-centeredness as a component of the administrative and legal provision of the education system in Ukraine]. *Naukovo-praktychnyi zhurnal «NAShE PRAVO» – Scientific and practical magazine «NASHE PRAVO»*, 1, 53-59 [in Ukrainian].
 7. Kremen, V.H. (2010). Filosofiia natsionalnoi idei: Liudyna. Osvita. Sotsium [Philosophy of the national idea: Man. Education. Society]. Kyiv: Hramota [in Ukrainian].
 8. Maslova, A. (2020). Kontseptsiiia liudynotsentryzmu v administratyvnomu pravi: peredumovy vynyknennia, zmist ta normatyvna osnova [The concept of people-centeredness in administrative law: prerequisites for its emergence, content and normative basis]. *NATIONAL LAW JOURNAL: THEORY AND PRACTICE*, August, 114-124 [in Ukrainian].
 9. Melnyk, R.S. (2015). Kontseptsiiia liudynotsentryzmu u suchasni doktryni administratyvnoho prava [The concept of human-centeredness in the modern doctrine of administrative law]. *Yurydychnyi zhurnal «Pravo Ukrainy» (ukrainomovna versiiia) – Legal journal «Law of Ukraine» (Ukrainian-language version)*, 10, 157-165 [in Ukrainian].
 10. Mikhrovska, M.S. (2023). Administratyvne pravo: vid derzhavnoho upravlinnia do liudynotsentryzmu [Administrative law: from public administration to people-centeredness]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo – Analytical and comparative jurisprudence*, 2, 240-244 [in Ukrainian].
 11. Parkhomenko, N.M. (2017). Liudynotsentryzm yak sutnist diialnosti derzhavy [People-centeredness as the essence of state activity]. *Almanakh prava. Liudynotsentryzm u pravi: teoretyko-prykladni zasady – Almanac of law. People-centeredness in law: theoretical and applied principles*, 8, 31-35 [in Ukrainian].
 12. Tarakhonych, T.I. (2017). Yudynotsentryzm u pravi ta pravovomu rehuliuanni: realii sohodennia [Judocentrism in law and legal regulation: current realities]. *Almanakh prava. Liudynotsentryzm u pravi: teoretyko-prykladni zasady – Almanac of law. People-centeredness in law: theoretical and applied principles*, 8, 281-284 [in Ukrainian].
 13. Yurovska, V.V. (2016). Liudynotsentrystska kontseptsiiia administratyvno-pravovoi doktryny: filosofskyi aspekt novoi ideologii administratyvnoho prava [Human-centered concept of administrative-legal doctrine: philosophical aspect of the new ideology of administrative law]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia «Pravo» – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. "Law" series*, 41, 3, 96-102 [in Ukrainian].
 14. Cohen-Cole, J. (2016). *The Open Mind: Cold War Politics and the Sciences of Human Nature*. University of Chicago Press [in English].

15. Dietz, J., & Mulder, H. (2020). *Enterprise Ontology: A Human-Centric Approach to Understanding the Essence of Organisation*. Springer [in English].
16. Eppel, E.A., & Rhodes, M.L. (2021). *Complexity Theory in Public Administration*. Routledge [in English].
17. Johnson, W.C. (2014). *Public Administration: Partnerships in Public Service*. Waveland Press [in English].
18. McNabb, D.E. (2017). *Research Methods in Public Administration and Nonprofit Management*. Routledge [in English].
19. Leddin, P.R., & Moon, S.D. Building, A. (2018). *Winning Culture In Government: A Blueprint for Delivering Success in the Public Sector*. Mango [in English].
20. Likarchuk, N., & Andrieieva, O., & Likarchuk, D., & Bernatskyi, A. (2022). Impression Marketing as a Tool for Building Emotional Connections in the Public Administration Sphere. *Studies in Media and Communication*, 10, 1, 9-16 [in English].
21. Rosenbloom, D., & Kravchuk, R. & Clerkin, R. (2014). *Public Administration: Understanding Management, Politics, and Law in the Public Sector*. McGraw-Hill Education [in English].
22. Samier, E. (2005). Toward Public Administration as a Humanities Discipline: A Humanistic Manifesto. *Halduskultuur*, 6, 6-59 [in English].
23. Titumir, R. (2022). *State Building and Social Policies in Developing Countries*. Routledge [in English].
24. Whitham, B., & Heywood, A. (2023). *Global Politics*. Bloomsbury Academic [in English].
25. Zavattaro, S.M. (2023). *Public Administration Theory: Evolution and Application*. Routledge [in English].

Подано до редакції 14.11.2023 р.

Прийнято до друку 18.12.2023 р.